
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

פרקטיקה מודעת עוני בעבודה סוציאלית - 3285

תאריך עדכון אחרון 23-09-2022

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: עבודה סוציאלית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר אנשיראח ח'ורי

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: Ensherah.Khoury@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הפרדיגמה של עבודה סוציאלית מודעת-עוני היא פרדיגמה חדשה המבוססת על עבודה סוציאלית ביקורתית המכילה בתוכה תפיסת עולם, אתיקה ועקרונות לפרקטיקה של עבודה סוציאלית עם אנשים המתמודדים וחיים בעוני.

במהלך הקורס נבחן סוגיות תיאורטיות, בהישען על פרספקטיבות אנתרופולוגיות, סוציולוגיות, פמיניסטיות ומשפטיות. נעמוד על תרומתם של השיח של זכויות אדם ושל הפוליטיקה של הייצוג ביחס לדיון בסוגיות של עוני ולדרכי עבודה עם אנשים החיים בעוני. בנוסף נתייחס לאסטרטגיות ההתמודדות וההתנגדות של אנשים החיים בעוני ונבחן את הפרספקטיבה של אנשים החיים בעוני ביחס למצבם וביחס למערכות חברתיות.

מטרות הקורס:

מטרתו של הקורס היא להרחיב ולהעמיק את הידע בפרדיגמה של עבודה סוציאלית מודעת-עוני, ליצור קשרים בין הידע התיאורטי לבין ההתנסות המקצועית ולהכיר פרקטיקות מקצועיות מיטביות של עבודה פרטנית, משפחתית, קהילתית וכן פרקטיקת מדיניות המותאמות למצבי החיים בעוני.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

-תסבירו את הפרדיגמה המרכזית של עבודה סוציאלית מודעת עוני ביחס לאנשים שחיים בעוני.
-תתארו את העקרונות המרכזיים של פרקטיקה מודעת עוני בעבודה סוציאלית.
-בהינתן סיפור טיפול, תוכלו לנתחו בהתאם למושגים שנלמדו בקורס המתבססים על עקרונות של הפרדיגמה של עבודה סוציאלית מודעת-עוני.

דרישות נוכחות (%):

כקבוע בתקנון בית הספר

שיטת ההוראה בקורס: לימוד פרונטלי, השעורים יתבססו על קריאה שוטפת של חומר עיוני, דיון אקטיבי וצפייה בסרטונים.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

- מהו עוני? מושגים בסיסיים במדידת עוני.
- פרספקטיבות תיאורטיות שונות להבנת עוני.
- עבודה סוציאלית מודעת עוני - פרדיגמה: תיאוריה ופרקטיקה.
- עוני והדרה.
- ייצוגים של עוני ואנשים החיים בעוני.
- אופני ההתנגדות של אנשים החיים בעוני.

חומר חובה לקריאה:

מאמרי חובה לפי שיעורים (מאמר המסומן בכוכבית (*)) הינו מאמרי חובה):

שיעור 1, היכרות, מבנה הקורס, תיאור ורפלקציה על חוויה הקשורה בעוני.

שיעור 2, מהו עוני, הדרכים למדוד עוני, מצב העוני בישראל
*אנדבלד, מ', כראדי, ל' פינס, ר' וקסיר (קלינר) (2021). ממדי העוני והאי שוויון בהכנסות 2020
לפי נתונים מנהליים. המוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון, ירושלים.
*קטן, י' (2002). בעיית העוני: מרכיבים, גורמים ודרכי התמודדות (עמ' 16-39). מכון הנרייטה סאלד.

סרטון: מושגים בסיסיים במדידת עוני

<https://www.youtube.com/watch?v=&0BGuD5xAHUU>

שיעורים 3-5, פרספקטיבות תיאורטיות שונות להבנת עוני

*אברהם-וייס, ש' ובניש, א' (2019). הסיפור של בג"ץ הקיום בכבוד: כבוד האדם אינו נעצר על מפתנו
של האדם החי בעוני. מעשי משפט, 155-186.

*הוועדה למלחמה בעוני (2014). דוח הוועדה למלחמה בעוני בישראל: חלק 1, דוח המליאה (פרקים
2 ו-6).

http://media.wix.com/ugd/520601_ce03256935964d1aaad2cf9300903d52.pdf

קרומר-נבו, מ' (2004). שלוש דרכים להביט באנשים החיים בעוני. ארץ אחרת, 20, 32-39.

*קרומר-נבו, מ' (2015). עבודה סוציאלית מודעת-עוני: פרדיגמה חדשה לפרקטיקה עם משפחות
החיות בעוני. חברה ורווחה, לה' (3), 301-321.

*Lewis, O. (1966). The culture of poverty. In: La vida: A Puerto Rican family in the
culture of poverty – San Juan and New York. New York: Random House.

*Lister, R. (2004). Poverty (chapter 1). London: Polity Press.

סרטון: שלוש דרכים להבין עוני

<https://molsa.macam.ac.il/mod/resource/view.php?id=&5446>

פודקסט: בין עוני ורווחה

<https://www.kan.org.il/Podcast/program.aspx?progId=&2025&subcatid=&417>

שיעור 5, סרטון: סיפורים מהחיים

<https://www.youtube.com/watch?v=&ugHeui-zpek>

ניתוח ודיון הסרטון בעזרת פרדיגמה של עבודה סוציאלית-מודעת עוני

שיעור 6, עוני והדרה

*אלבשן, י' (2004). נגישות האוכלוסיות המוחלשות בישראל למשפט. עלי משפט, ג, 497-530.

ווייט, ל' [1990] (2009). הכפפה, כישורי הישרדות רטוריים ונעלי יום ראשון: הערות על השימוע

בעניינה של גב' ג'. מעשי משפט, ב, 119-131.

*ליוין, ל' (2009). "קואליציה של הדרה": אי-מימוש הזכאות לסיוע מצד מערכות הביטחון הסוציאלי

בקרב החיים בעוני. בתוך: ג' גל ומ' איזנשטט (עורכים). נגישות לצדק חברתי בישראל (ע"מ

225-254). מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל.

- *קרומר-נבו, מ' (2000). "ידע מן החיים" לעומת "ידע אקדמי": המקרה של מקבלי גמלת הבטחת הכנסה. בטחון סוציאלי, 58, 132-150.
- *Khoury, E & Krumer-Nevo M. (2022). Poverty in Arab-Palestinian Society in Israel: Social Work Perspectives before and during COVID 19. *International Social Work*, 1-13.
- אברהם, צ' (2020) נכנסתי לכלא כי אין לי כסף. חיות כיס, 83.
<https://www.kan.org.il/Podcast/item.aspx?pid&eq;11818>
- שיעור 7, ייצוגים של עוני, דיון במאמרים, צילומים ותצפיות
- *דורון, א' (2008). העניים כ"אחר" - עוני בישראל בשנות האלפיים. בטחון סוציאלי, 77, 9-28.
- *כהן, י', קרומר-נבו, מ' ואביאלי, נ' (2016). ארוחות ואחרות: תהליכי האחרת בבתי תמחוי. סוציולוגיה ישראלית, י"ח(1), 5-125.
- Gupta, A., Blumhardt, H., & ATD Fourth World. (2017). Poverty, exclusion and child protection practice: the contribution of 'the politics of recognition & respect'. *European Journal of Social Work*, 21(2), 247-259.
- שיעורים 8, התנגדות של אנשים החיים בעוני כלפי עוני
- זיו, נ' (2005). אי ציות, התנגדות וייצוג אנשים החיים בעוני - המקרה של פלישות לדיוור הציבורי. דין ודברים א', 115-152.
- *קרומר-נבו, מ' (2006). נשים בעוני: סיפורי חיים, מגדר, כאב, התנגדות (עמ' 84-100). הקיבוץ המאוחד.
- Lister, R. (2004). *Poverty (chapter 6, poverty and agency)*. London: Polity Press.*
- שיעורים 9-13, עבודה סוציאלית מודעת-עוני - פרקטיקה
- היחסים הטיפוליים- הכרה, התייבות לצד ותהליכי משבר
- *סער-הימן, י' (2020). עבודה סוציאלית מודעת-עוני במערכת הגנת הילד: לתרגם מתחים לפרקטיקה. בתוך מ' קרומר-נבו, ר' סטריאר וע' וייס-גל (עורכים), ביקורת בפעולה: פרקטיקות ביקורתיות בשדה החברתי בישראל (עמ' 475-508). רסלינג.
- *סער-הימן, י' לביא-אג'אי, מ' וקרומר-נבו, מ' (2017). פרקטיקה של עבודה סוציאלית מודעת עוני: נקודת המבט של משתמשות השירותים. בטחון סוציאלי, 101, 9-39.
- *סער-הימן, י' וקרומר-נבו, מ' (2019) "יובל, תחליט אתה": חקר מקרה על קבלת החלטות בעבודה סוציאלית מודעת-עוני עם משפחות במשבר וילדים במצבי סיכון. חברה ורווחה, ל"ט(1), 79-107.
- *סער-הימן, י', קרומר-נבו, מ' ולביא-אג'אי, מ' (2018). עבודה בהקשר החיים הממשי: הממשי: מסגרת פעולה וחשיבה על אודות המרחב הטיפולי בעבודה סוציאלית מודעת-עוני. חברה ורווחה, ל"ח(3), 1-34.
- *קרומר-נבו, מ' (2022). תקווה רדיקלית: פרקטיקה מודעת-עוני בעבודה סוציאלית (עמ' 294-285). פרדס.
- מיצוי זכויות אקטיבי
- *סטריאר, ר' ובנימין, ש' (2013). שילוב עבודה סוציאלית ביקורתית אנטי-דכאנית בשירותי הרווחה הציבוריים: מרטוריקה לפרקטיקה. חברה ורווחה, ל"ג (ד), 615-633.
- *קרומר-נבו, מ', שמעי, נ' ותימור-שליון, ש' (2015). "אם זה לא מספיק לכם": מיצוי זכויות וסינגור אקטיבי. אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.
- *רוסו-כרמל, ס' סוקולובר, א' וקרומר-נבו, מ' (2019). מה בין מיצוי זכויות למיצוי זכויות אקטיבי? מיצוי זכויות אקטיבי בתכנית מפ"ה (משפחות פוגשות הזדמנות). בטחון סוציאלי, 106, 99-122.

פרקטיקה קהילתית
*סטריאר, ר' (2021). פרקטיקה קהילתית ביקורתית מודעת-עוני: מסגרת מושגית. ביטחון סוציאלי, 112, 19 – 39.

פרקטיקת מדיניות
*בניש, א' וויס-גל, ע' (2021). סנגור למען מיצוי זכויות חברתיות בעבודתן של עובדות סוציאליות. ביטחון סוציאלי, 113, 111-137.
*אייס-גל, ע' (2006). פרקטיקה של מדיניות: מסגרת מושגית לפעולה של עובדים סוציאליים. חברה ורווחה, כו(4), 445-477.
*קרומר-נבו, מ' וברק, ע' (2006). מחקר פעולה משתף: מערכת הרווחה מנקודת מבטם של צרכני שירותי הרווחה. ביטחון סוציאלי, 72, 11-38.

כתיבה משותפת דו"ח סוציאלי
*אייס-גל, ע', לוין, ל', וקרומר-נבו, מ' (2012). המבקר, המבוקר והביקורת: התבוננות בדו"ח סוציאלי ביקורתי בעבודה סוציאלית. ביטחון סוציאלי, 95, 89-119.

חומר לקריאה נוספת:
קטן, י' (2002). בעיית העוני מרכיבים, גורמים ודרכי התמודדות. מכון הנרייטה סאלד.
קרומר-נבו, מ' (2006). נשים בעוני: סיפורי חיים, מגדר, כאב, התנגדות. הקיבוץ המאוחד.
קרומר-נבו, מ' (2022). תקווה רדיקלית: פרקטיקה מודעת-עוני בעבודה סוציאלית. פרדס.
קרומר-נבו, מ', סטריאר, ר' וויס-גל, ע' (עורכים) (2020). ביקורת בפעולה: פרקטיקות ביקורתיות בשדה החברתי בישראל. רסלינג.
Lister, R. (2004). Poverty. Cambridge: Polity Press.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 100 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: